

הגליון יעמוד לרפואת הצלחת וישועת שנטל רחמונה בת מסעודה עמוס דב בן רות הרב משה בן דניאל עזיזה איתמר חיים בן רוזה תהל שרה בת אתי אסתר

רבינו	יצאת	כניסת	יְרוּשָׁלַיִם
הם	שבת	שבת	(מטוהגים 40 דק 19:02)
21:09	20:14	19:22	תל אביב
21:06	20:11	19:20	חיפה
21:10	20:14	19:23	באר שבע
21:06	20:11	19:20	

גיליון מרבני בית המדרש "דורשי ה'" בנשיאות מורנו הגאון הרב יחזקאל צמח שליט"א תלמידו של הגאון הינוקא רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

מאמר הרב

מאת הגר"י צמח שליט"א

צבאות ה' - ד' אמות של הלכה

כיצד להפוך את החשיכה והשממון לגן אלקים

במתן תורה הרגישו ישראל חִיגֵת ושמוחה לאין שיעור באורו יתברך, וגם בעת ירידת השכינה למשכן התעלו מאד מכל מחשבות עולם הזה ונפלו על פניהם ואמרו שירה, וכעת צוה ה' שימישכו את קדושת התורה והמשכן, לכל אהל (בית יהודי), שיחיה משכן ה', ויחזרו שוב להכנה של מתן תורה, שהיו באחדות, והאמינו במשה, וכל אחד היה מגודר במקומו, ונשמרו שלא לעלות בהר וכו'. וכעת כל אחד יעבור לפני משה ואהרן, ויברר יחסו, ויפקד בשמו ושם אביו, ויקבל את הכח והתפקיד בתורה ועבודת ה', ויתחייב לילך אחר שכנית עוזו בכל מקום, דוקא בסדר של הדגלים.

סדר המסעות אחרי השכינה בארץ לא זרועה, עשו תיקון גדול לדורות, כאשר היו צבאות ה' למטה כנגד צבאות ה' למעלה, והם דור דעה שלא היה כמותם במעלה, מכח ההליכה בתמימות אחרי ה' יתברך, כחיילים של המשכן וחיילים של התורה (וזה"ק ח"ג קי"ז): מבלי היסח הדעת, וקבלו על עצמם שכל אחד ילך דוקא במקום שנקבע לו ולא ישנה מקומו. וכל זה להכין כלים לקבל את אורו של ה' יתברך ותורתו הקדושה, וכאשר כל אחד עומד במקומו המיועד והמיוחד לו, לפי דרגתו ושורש נשמתו, וקובע את עצמו לילך אחרי ה' ותורתו, אז יכול האור לירד בשלימות ובסדר הנכון, ונעשים כל התיקונים הנצרכים.

ואז נהפך המדבר ממקום נחש שרף ועקרב וצמאון (משכן הסטרא אחרא), לגן עדן (מכח גילוי מלכות דקדושה), והיתה מעלה להם דשאין ומיני אילנות (שהש"ר פ"ד ג), שגדלים ומוציאים פירות ביום נטיעתן (תנחומא קדושים ז), מכח מי הבאר הקדושים (שהיא מעין החיים, והיתה מביאה אותם לשלימות הנפש ודביקות בתורה. זרע בירך פ' חקת ד"ה וכוה), בעת שהנשיאים אומרים שירה על הבאר, ומושכין במטה איש לשבטו ואיש למשפחתו, והבאר סוכבת כל מחנה ישראל ומשקה את הכל, ונעשית נחלים גדולים שהולכים בהם באניות ממקום למקום, ונמשך נחל לים הגדול ומביאין משם כל חמדות העולם (תוספתא סוכה פ"ג). והיו בבאר כל טעמים שבעולם, יין חלב דבש וכו' (מכילתא ר"פ יתרו. וע' מדרש תלפיות ע' י"ז). וכל דבר שבעולם שרק היו מוציאים מפייהם או חפצים במחשבתם, מיד ה' יתברך היה נותן להם בדרך נס (שמור"ר כא, י').

כיצד נוכל גם אנחנו להפוך את חשכת העולם והאדם, לגילוי של אור ה' עד שיהפך הכל לגן ה'. זהו על ידי שייחד האדם עצמו לתורה ועבודה, ולהעמיד עצמו להתהלך לפני ה', באמונה שהוא מקור החיים והטוב, ולא יחסר לו מאומה. ועל ידי כך תכלל בד' אמות של הלכה (ברכות ח.), שהם ד' אמות שאין להם מקום, ולא נסתלקו גם בחרבן ביהמ"ק (כי אז העולם היה נעלם ממציוותו), ד' אמות, שבהם המחשבה רק על התכלית וכל תנועה היא הליכה לפני ה' וחיפוש מלכותו, וגם זר שאסור להכנס אל הקודש בגפו, יכול להכנס ברוחו לקודש הקדשים הזה.

כמו שעשה רשב"י, שהסתגר במערה, והעולם חשבו שרשב"י בגלות והסתגר, ומי יודע מה נגזר עליו מן שמיא, ולא הבינו שמי ה' איתו, אזי "דורשי ה' לא יחסרו כל טוב" (תהלים לד, יא), ויש לו כל צרכיו, וי"א שבשבת המעיין היה מוציא יין, והעין תמרים והלות), וכל הנאצלים והברואים היו חרדים מפניו, כי הוא הגיע למקום של מקור האור והחיים והטוב השלם, והם אלו שנמצאים בחושך הגדול, וצריכים לכסוף לאותם ד' אמות. רשב"י הסתגר, כמו שאחרי חטא העגל לקח משה את האהל מוֹחוֹץ למחנה (לצאת מן השקר והטומאה של העולם, שזה כל מה מפרסמים את הכל חוץ מאשר לפרסם את ה' יתברך בורא כל העולמים), וקרא לו 'אהל מועד' ונסגר בו. וכאשר יצא מן המערה, היה לו כעונש וצער, לכנס למקום של הריחוק מן האמת, אך הבין שמרמזים לו מן שמיא, שכעת הזמן שעליו להביא את כל העולם כולו איתו ביחד לד' אמות של הלכה, לשון הליכה והתקדמות (כמו שנאמר לאברהם אבינו י"ך לך, ומשה הולך את ישראל לארץ הקודש מי שנה, ובהליכה זו קנו את דעתו של משה. בחי' זכרו

תורת משה עבדי), שילכו הכל אל ה' יתברך ויזכו הכל שיפרסמו רק את מציאותו יתברך בעולם. במצוה של חניית הדגלים, היו כמה הכנות לכל יהודי שיוכל להתקרב לה' יתברך, שמהם יש לנו ללמוד בכל דור ובכל מצב: א. המכיר את מקומו. ב. השמח בחלקו. ג. איחוד הלבבות. ד. אמונת חכמים. ה. תיקון הדעות. ו. המתנה.

א. המכיר את מקומו. כל אחד התחייב לעמוד (פי', בשעת המסע. העמק דבר שמות מ, לו) דוקא במקום המיוחד לו, וכך יודעים שלכל אחד יש חלק מיוחד ומתאם לו, ותפקיד מסויים שמוטל רק עליו. ואם יחפש את חלקו בתורה ובעבודת ה', ולא את חלק חברו, וישלים את המוטל עליו, יטול שכר בכל.

ב. שמח בחלקו. ואז יכל כל אחד לשמוח בחלקו, כאשר יודע שהוא חלק מוכרח בתורה ובצבאות ה', ומבלעדיו חסר מן המנין הנצרך לשלימות (כמו ספר תורה שחסר אות אחת, ובית המקדש שחסר אבן, ולכן לכל אחד יש חלק בכל), עד שכל אחד מודה ומשבח לה' על חלקו, ומאמין שה' נתן לו בדיוק את מה שמתאים לו ויכול לעמוד בו.

ג. איחוד הלבבות. ובוה מתאחדים יחד כל לבבות ישראל, כאשר נעשה התרוממות לכל יהודי, ולא שייך לוותר אפילו על אחד, וכל יהודי הוא יחיד ואהוב לפני ה', וכולם פוסעים יחד בשווה אחרי השכינה הקדושה.

ד. אמונת חכמים. כל אחד הולך בראשות נשיא הדגל של השבט, כפי חלקם בתורה ובעבודה, וכולם תחת משה ואהרן, והכל על פי משה שאומר "קִוְיָה ה' וַיַּפְצֵנוּ אֵינִיךָ וְגו'. וַנִּנְחָה יֵאמֶר שֹׁבֵה ה' רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י'), שזה דבר נורא, שבר-אנוש יוכל לדבר כך לפני מלך מלכי המלכים, וכביכול הוא יתברך מקבל ועושה על פי דברו (ע' בספרי שם). ומכח אמונת חכמים, נתקן שורש חטא עין הדעת והעגל, שהיה נתינת מקום ליישות ורצון עצמי, וכדי לכנוס אל המלך ולשרתו, צריך לכא בטרהרה, ולא לעבוד לפניו ולהדבק באורו עם אותם הפגמים.

ה. תיקון הדעות. כל אחד רוצה להיות הכי קרוב לארון, ואולי לזכות לתפוס את הלוחות ולקבל את התורה, ולהכנס לפני ולפנים, אבל ה' יתברך נתן לכל אחד מה שראוי ומתאים לו כעת, וצריך להאמין שכל הסדרים של ה' יתברך הם אך ורק לתכלית הטוב לכל בריה ובריה וכל שכן לעמו בית ישראל, שלהכנס כך לפני ה', זו סכנה גדולה, כי מי יוכל לעמוד לפני מלך מלכי המלכים בנקיטת ובעת זכה כל כך, (ומשה רבינו היה מבוטל לגמרי, ויכל לעמוד לפני ה' ביראה ולהבה שלמים, בלי שום מחשבה ורצון עצמי, ומבלי נטיה של גאות ח"ו שדוחקת רגלי שכניה במקום השכינה, שאין חמור מזה. הדבר הראשון לעמוד לפני המלך, הוא להיות באמונה שלימה, ולדעת היכן נמצא ולפני מי נמצא, כך שאם זכה לקריאה מהמלך, אין יותר מחשבה על כלום אפילו על החיים, וגם אם נדמה שיש אש מסוכנת מאד, אין מקום לפחד, שהרי מלך מלכי המלכים ב"ה הוא מקור החיים), ואת אורו של ה' יתברך אפשר להשיג בכל מקום, וכל אחד זוכה כפי הכשרתו והכנת דעתו לעמוד לפני המלך, ומי שיימצא מתוקן ומוכשר, יזכה להתקרב באיזה מקום אשר הוא, על ידי שיקדיש לבו ודעתו להתהלך לפני ה' בד' אמות של הלכה.

ו. המתנה. וכמה שכל אחד קבוע במקומו יש המתנה. וכן היתה המתנה גדולה מעת שהמשכן היה מוכן, ועד ששרתה בו שכניה, והמתנה נוספת עד ר"ח אייר שבו נמנו לדגלים. שבעת המתנה יש הכשרה, שכל אחד מלא תשוקה לראות פני אלה"ם חיים, וקשה עליו העיכוב, אך הוא נכנע ומבין שאם היה טוב לו הקירוב, היה זוכה לזה מאת ה', ובנייתם מבין שאין שום טעם בחיים זולת קרבת ה' ואור פניו, ושכל זה חסד מאת ה' יתברך באהבתו אותו (ולא שהוא מתנדב מתוך ליבו לבא לקראת יצורו), ומקבל עונה, ונוכר בשכחה הגדולה ששכח מאביו שבשמים כל השנים שעברו, ומתבונן גם בגדולת משה, שהוא זה שיוכל לעמוד לפני ה' מבלי שום פגם ומבלי להכשל בשמץ גאווה, או במחשבה שלא לכבודו יתברך, (שלפני ולפנים יכולים להחריב ולפגום פגמים נוראים), וגם מתבונן שהוא לא לבדו בעולם, אלא כל יהודי הוא אהוב וחביב לפניו יתברך ויש לו אות בתורה וחלק המיוחד לו שכולם צריכים לו, וכולנו באים לפני ה' יחד בלב אחד, ורוצים להוסיף מעלה אחרי ששמחים בחלקינו, ומודים על העבר, ויודעים שכל זה מקבלים בכח משה רבינו, ובאחדות הזו אנו ממליכים את בוראינו, כאמור "וַיְהִי כִּי־שָׂרוּן מִלֶּךְ הַתְּאֵסָף רָאִישֵׁי עַם יִחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל (דברים לג, ה).

משולחן גבוה

מהיכן היו לעם ישראל ספרי יוחסין

"וַיִּתְּלֵדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם", הביאו ספרי יחוסייהם ועידי חזקת לידתן (רש"י). יש לשאול מהיכן היו להם ספרי יוחסין. א. בשפתי כהן (במדבר טו, א) כתב, שמעת שראו הריבוי העצום במצרים, הסכימו שכל אחד יכתוב הנולדים לו, כדי שידע כל אחד משפחתו, והיו כותבים על שם המשפחות, ולכן כתיב החנוכי הפלואי, אף שחונך ופלוא אינם מיוצאי מצרים, רק מבאי מצרים. ב. אפשר שיעקב אבינו ציזה שיעשו ספרי יוחסין, שידע שיהיו לדגלים, וכמו שאמר להם שיעשו מיטתו למערת המכפלה, כסדר שעתידין להיות בדגלי מדבר (ב"ר ק, ב). ואמר להם דעו שהקב"ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן, יהיו כל צרכיו מוכנים בידיכם (שמו"ר לג, ח). ג. החתם סופר (תורת משה במדבר א, ד) שדרך המלכות למנות כל עבדי המלך ולכותבם בלידתם בשמם ושם אבותם, ושוטרי ישראל היו משגיחים על כך במצרים, וכאן אמר הקב"ה למשה שיקח אותן הנשיאים, שלהם נמסר ספר עדות לידתם בסבלות מצרים, ויכולו להעיד. ולכן שבט לוי שלא היו בשיעבוד מצרים, ולא נמסרו ביד נוגש ושוטר, לא נודע עדות יחוסם, והוצרכו להמנות על פי ה' ברוח הקודש.

בני משה, וכן משה אהרן ופנחס, לא היו בכלל המנין

כתב בפירוש מהרי"ק, בני משה לא הוזכרו, לפי שהיו שיישים ריבוא כנגד כל ישראל, ואין ראוי למנותם עם הלויים, ואף לא עם הכהנים כי לא היו כהנים. (ומכל מקום היו לויים, ובשעת חורבן בית המקדש היו שיישים ריבוא, וגלו לבבל, ובשעה שמיאנו לשורר לנבוכדנצר, באו עניי כבוד ונטלו מעבר לנהר סמבטיון. כנוכר בסיפור אלדר הדני, ובמדרש עשר גליות, והובא בבראשית רבתי פ' ויצא עמ' קד. והרמב"ן כאן כתב, ותולדות משה, הם משפחת העמרמי אשר יזכיר בפסוק כז, כי אין בעמרמי זולתם נמנים בלויים. וכ"כ בדעת אקנים והר"ח פלטיאל שבני משה לא נבדלו מן הלויים ותולדותם בכלל הלויים שיצאו מעמרים, וכ"כ הרשב"ם. ודע, שיש לדון האם בניו של משה היו במתן תורה. ואפשר שהמנין לדגלים הוא המשכה של קדושת הר סיני והמשכן, הרי"ק). וכתב 'אלה שמות בני אהרן המשוחים', למעט פנחס שלא נמנה עם הכהנים, כיון שלא נתכהן, ולא עם הלויים, כיון שהיה מזומן להיות כהן. ע"כ. וע' בכורות (ככורות ד). שאהרן לא היה בכלל המנין. [וע' ברמב"ן א, מו: שאהרן היה נשיא הלוי כשאר השבטים, ולכן במנין הלויים קרא משה לאהרן שיהיה עמו]. ואפשר שגם משה רבינו והנשיאים לא היו בכלל המנין.

כלי המשכן היו נושאים את עצמם

כתב הרמב"ן (ד, טו), היה אלעזר חזק ואמיץ כיעקב אבינו, וקווי ה' יחליפו כח, שלדעת הירושלמי (שבת פ"י ה"ג) אלעזר היה נושא משא גדול, כי הקטורת שש"ה מנה, ושמן המאור לשנה שלימה קפ"ג לוגין, ומנחת התמיד וכו'. וכן הוא במדרש אגדה (נשא ג, טו) שהיה מוטל על אלעזר טורח גדול, לישא שמן המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה, וכל המשכן בפקודתו, וכל הלויים היו אסורין על ידו. ע"כ. אמנם האלשיך (במדבר ד, א) כתב, בלא עמל ויגיעה היו נושאים את הכלים, שאף שלא נשאו את נושאם, לא יבצר מקדושתם שלפחות לא יכבדו עליהם. גם בשפתי כהן (ד, טו) כתב, בודאי לא היה אלעזר נושאם (שמן המאור בימינו, וקטורת הסמים בשמאלו, ומנחת התמיד של כל יום תלויה בורו, ושמן המשחה בצלוחית קטנה תלויה לו באפונדתו), אלא בנס, ולא היה מרגיש בזה, אלא היה כמו פקיד עליהם בלבד, והשם גורם: אל עזר. ע"כ.

מדוע בארץ ישראל לא שכנו לדגלים

כיון שהדגלים היו מעלה גדולה כצבאות המלאכים, לכאורה היה ראוי שיוכו לזה גם בארץ ישראל (פי', והש"ת היה מעצב את ארץ ישראל בצורה מרובעת שתואמת לדי' מחנות לדי' רוחות). א. בתיקונים חדשים לרמח"ל (תיקון לג) כתב (בשם אליהו זמור לטוב), שמתוך חיבת כבוד מלכות ה' לישראל, נתקנת אחריהם בכמה לבושים שונים הכל לפי הזמן כמו שצריך, שבמדבר היו שולטים ד' ראשי הטומאה (נחש שרף ועקרב וצמאון), וכנגדם היו ד' מחנות כדי לכפות אותם, אבל בארץ נסתדרו הסדרים בדרך אחר, וכך בכל שר ושר שהלכו ישראל תחתיו, כפי שנראו סדרי המחנות כך נמצאה השכינה כנגדם. ב. בשם משמואל (תולדות תרע"ו. סוכות תרע"ד) כתב שלולי חטא העגל, לא הוצרכו לדגלים, שהיו נכנסים לארץ, ורק במדבר חנו כדגלים, לכתות ראש הסטרא אחרא, ולהטיל אימה ופחד על הכחות החיצוניים, שנאמר איומה כנדגלות. ג. אפשר שענין הדגלים הוא דרגה נישאה השייכת רק כאשר משה רבינו הולך לפניהם, והוא יכול לומר קומה ה', שובה ה', ולא אחרי שנסתלק.

מעשה רב

פנינים ושיביבי אור משיעוריו הליכותיו ודרכו בקודש של רבינו הגאון הנוקא שליט"א

מספר פעמים הזכיר רבינו את הגמרא בשבועות דף ל"ט אשר בפי העולם נהוג לומר "כל ישראל ערבים זה לזה", והזכיר רבינו פי צריף לדייק שכתוב "כל ישראל ערבים זה בזה", ובגמרא רבינו יונה ועוד. והוא הקב"ה גדול בין זה לזה בזה, והענין הוא שאדם צריף לבד את כל עם ישראל, לאהב את כל עם ישראל אהבה שלמה שאינה תלויה בדרך - שפלטנו אחד, וכמשמעות לשון הגמ' - זה בזה, לאהב כל יהודי ויהודי ולראות את כל יהודי ויהודי כפי שאדם דואג לשאר בשרו ממש, לראות את הקדושה של עם ישראל, להעריף את עם ישראל, וכמו שרבינו הארי"ל תפן שייאמר אדם לפני התפלה את הגססח של הריני אוהב כל אחד וכו', באפן שכל אחד יראה לכל עם ישראל כפחד, להרגיש באמת את הקדושה של כל יהודי, ולא להיות פאותם ששחפצים להגיע למקום קדוש או לצדיק וכדומה, דוחפים דוחפים ומציעים כל הנקרה בדרךכם, ועוד דבר מואת שאינה דרך ותורתנו קלה.

ובאחד השיעורים (פרשת בהעלתך תשע"א), מדי דברו בענין זה הסביר, פי כלשיבוא משיח צדקנו הוא שיצאה באמת את גדלת ומעלת עם הקדוש, והמשיל שאם בעת הגאולה, יבוא אדם וירוצן לראות פני המשיח ויגשק דיו ובדרפו ירמס וידחק כל העם, אזי לא יביט עליו קלה, להפך הגמור, הוא יבוא ויאמר לאחד בזה, וכי ראית פניה היהודי הזה והנה השכן שלך, פלוני ופלוני, ראית איך שבעים שנה הוא עבד את השי"ת והתגבר על כל הנסיונות, ראית את העמל התורה הגדול של החבר שלך? דרך ד' היא לכבד ולהרים קרנו של כל יהודי.

וכן יצאו דברות קדשו של רבינו מנחמת לבו: כל גאלתנו הנקספת תלויה אף ורק באחדותנו, "ב האבנים שנתקבצו אצל יעקב אבינו בסוד הדבר הם מרמזים לכל נשמות עמי", והם קללות כל הנקודות טובות שאצל עמי", כל שבט ושבט יש בו נקדה שאין פתורה, יש אחד שיש בו גבורה, ואחד שיש בו לב כל כך גדול, ואחד שהוא בכלל פעל שכל וחקמה גדולה, ועל ידי ההתקבצות והאחדות בין כלל הנקודות טובות - נתהוותה אבן השתיה הקדושה אשר ממנה השתת העולם.

להרגיש את לבו של כל ילד

אחר אחד השיעורים, ששנגשנו הקהל אל לעצה ובקרה, נכחו בפקל ילד קטן עם אביו שגה מספר שנים לא זכה לילדים נוספים, והמתינו בתוך כלל הצבור לגשת אל הקדוש פניהם מכלעים בתוך הקהל הרב. לפתע הרים רבינו את עיניו והביט אל הצבור פאלו חפשו דבר מה, עד שצדו עיניו את הילד הקטן, לכשראהו קרא אליו מבין קלל הצבור, ושאלו הרב: "אתה רוצה אחים?" והילד ענה: "כן, כן", הרב שאל אותו שוב, ואמר לו תתפלל עכשו ותבקש את זה מה', אף הילד התבייש לבקש על כך וכמו התנתק. לאחר מכן ספר האב שמספר שעות לפניו כן, בכה הילד על כך רוצה שיהיה לו אח, ולא ידעו איך לעודדו, וכאשר הגיעו לרב הרב הרגיש בחוש את צערו של הילד, ופנה אליו ושמח אותו. אחר כך שלח הרב במחיד קטנות לילד צעצוע פמתנה...